

SLOVARČEK: FONOLOGIJA

Fonologija je jezikoslovna veda, ki proučuje jezikovne elemente brez pomena, ki jih imenujemo oznake.

Gibanje je skupina fonoloških oznak v znakovnih jezikih. Ločimo krožno, ravno in kombinirano gibanje.

Jezik je sistem dogovorjenih znakov, ki jih človek uporablja glede na svoj notranji občutek – slovnico. Države z ustavo in zakoni določijo jezik ali jezike, ki se uporabljajo v uradnih situacijah. Te imenujemo uradni jeziki. Ogrožen je tisti jezik, ki ima majhno število uporabnikov in se hkrati zmanjšuje število otrok, ki ga usvajajo kot materni jezik.

Jezikovni organi so deli telesa, ki sodelujejo pri jezikovnem izražanju. Glede na prenosnik ločimo govorne in kretalne organe.

Kretalec je uporabnik znakovnega jezika. Tiste, ki kretajo od rojstva in so slovenski znakovni jezik usvojili v svoji družini, imenujemo materni ali prvi kretalci. Slovenski znakovni jezik je njihov materni ali prvi jezik. Tiste, ki so se slovenskega znakovnega jezika začeli učiti v odrasli dobi, imenujemo drugi kretalci. Slovenski znakovni jezik je njihov tuj ali drugi jezik.

Kretnja je osnovna pomenska enota v znakovnih jezikih, ki jo lahko primerjamo z besedo v govornih jezikih. Ločimo nesestavljene in sestavljene kretnje ter prostorske in obtelesne kretnje.

Mesto kretanja je skupina fonoloških oznak v znakovnih jezikih. Med mesti kretanja razločimo na primer oko, nos, lice, sence, usta, brado, uho, čelo, ramo in zapestje.

Mimika je skupno ime za jezikovno rabo telesa, predvsem obraza, pri sporazumevanju. Ločimo slovarsko (fonološko) in slovnično (morfološko, skladijsko in prozodično) mimiko.

Minimalni par tvorita besedi ali kretnji, ki se razlikujeta le v eni fonološki oznaki.

Oblika dlani je skupina fonoloških oznak v znakovnih jezikih. Ločimo osnovne oblike dlani (vsi prsti imajo enak položaj in vsi so aktivni) ter kompleksne oblike dlani (sestavljajo jih dve skupini prstov: aktivni in pasivni prsti).

Oralizacija je izgovarjanje celotne besede iz govornega jezika ob izvajanju kretnje z istim ali sorodnim pomenom.

Pantomima je skupno ime za nejezikovno rabo telesa pri sporazumevanju.

Pravilo aktivnih prstov opisuje zakonitost v znakovnih jezikih, v skladu s katero se v osnovni obliki dlani lahko spreminja položaj le aktivnim prstom.

Prenosnik je fizikalni medij za prenos (jezikovnega) sporočila. Med drugim razločimo slušni in vizualni prenosnik.

Prsti so podkupina fonoloških oznak oblike dlani. Ločimo aktivne in pasivne prste. Njihov položaj je lahko iztegnjen, kontakten ali pokrčen.

Razlikovalna oznaka je najmanjši del jezikovnega izraza (kretnje ali besede), ki nima pomena, vendar pomen spreminja. Poleg razlikovalne oznake ločimo tudi odvisno in prosto oznako.

Slovnica je naravni občutek za sprejemljivost jezikovnih izrazov. Ta občutek raziskujejo in opisujejo jezikoslovci.

Učenje jezika je pridobivanje jezikovne zmožnosti v drugem/tujem jeziku v odrasli dobi življenja, in sicer z razumskim pristopom in mnemotehničnimi sredstvi.

Usmerjenost je skupina fonoloških oznak v znakovnih jezikih, na primer gor, dol, levo, desno, v prostor in k sebi.

Usvajanje jezika je nezavedno pridobivanje jezikovne zmožnosti v prvem/maternem jeziku znotraj biološko določenega okna priložnosti (do pubertete).

